

ŞƏRQŞÜNASLIQ

NİZAMİ GƏNCƏVİNİN «İQBALNAMƏ» ƏSƏRİNDƏ
و BAĞLAYICISININ SİNTAKTİK MƏNA ÇALARLARIL.H.MAHMUDOVA
Bakı Dövlət Universiteti

Fars dilində köməkçi nitq hissələri arasında bağlayıcılar mühüm yer tutur. Cümlənin həmcins üzvləri, söz birləşmələri və mürəkkəb cümlənin tərəfləri arasında sintaktik, qrammatik, habelə məntiqi əlaqə yaratmaqda bağlayıcılar xüsusi rol oynayır.

Fars dilinin qrammatikasına həsr olunmuş bir sıra əsərlərdə bağlayıcıların təsnifi haqqında müəyyən fikirlər var. Humayun Fərrux bağlayıcıları quruluşuna görə üç yerə bölür: tək və ya sadə, mürəkkəb və cüt bağlayıcılar (1, s. 702). P.Xanlari (2, s. 770), V.Mikolaycık (3, s. 220), N.Hatəmi (4, s. 17), Ə.Şəfai (5, s. 130) isə bağlayıcıları quruluş etibarilə iki – sadə və mürəkkəb növlərinin olduğunu göstərirlər.

Daşdıqları sintaktik vəzifəyə görə isə bağlayıcılar iki qrupa bölünür: tabeli və tabelsiz bağlayıcılar (5, s. 131).

Ə.Şəfai fars dilində bağlayıcıların sintaktik vəzifəsindən bəhs edərək yazır:

"پیوندکهای موجود در فارسی معاصر بدو دسته مهم " پیوندکهای پیوسته" و " پیوندکهای وابسته" تقسیم میشوند. پیوندکهای پیوسته در برقراری ارتباط نحوی بین اعضای همجنس جملات ساده و نیز بین فراکدهای جملات مرکب پیوسته مورد استعمال دارند. پیوندکهای وابسته نیز منحصرأ در برقراری ارتباط نحوی بین فراکدهای جملات مرکب وابسته بکار میروند"⁶

«Müasir fars dilindəki bağlayıcılar tabeli və tabelsiz olmaqla iki mühüm qrupa bölünür. Tabelsiz bağlayıcılar sadə cümlənin həmcins üzvləri arasında və tabelsiz mürəkkəb cümləni təşkil edən tərkib hissələri arasında əlaqə yaradır. Tabeli bağlayıcılardan isə yalnız tabeli mürəkkəb cümlənin komponentləri arasında əlaqə yaratmaq üçün istifadə olunur».

Bağlayıcıların sintaktik vəzifələrindən bəhs edərək farsdilli başqa müəlliflərin fikirləri yuxarıda göstərilənlərindən fərqlənir (Bax: 3, 4, 7).

Bu məqalə tabelsiz bağlayıcılardan biri olan و (və) bağlayıcısının yaratdığı məna əlaqələrinə həsr olunduğu üçün tabelsiz bağlayıcıların məna növlərinə nəzər salmağı məqsədə uyğun hesab edirik.

Humayun Fərrux bağlayıcıların məna növlərinə görə aşağıdakı üç qrupa bölündüyünü göstərir:

- 1) Birləşdirmə-bitişdirmə bağlayıcıları: ; (چون ...)
- 2) Ayırma, ziddiyyət və istisna bağlayıcıları: از (یا ، جز ، مگر ، نه از طرفی ، یک طرف)

- 3) Məqsəd və səbəb bağlayıcıları: (1, s. 703) با چون، پس، تا، زیر، پس، چون، با (بنابر این ، تا، زیر، پس، چون، با)
(وجود این، از آنجا که...)

V.Rostorquyeva و bağlayıcısının eyni qrafik şəklə və demək olar ki, eyni funksiyaya malik «və», «o» olmaqla iki bağlayıcı kimi qeyd edir. Onun fikrincə, (və) bağlayıcısı fars dilinə ərəb dilindən keçmişdir və birləşdirmə və qarşılaşdırma mənalarını ifadə edir. (o) bağlayıcısı isə enklitikaya aiddir, yəni özündən əvvəlki sözlə birgə tələffüz olunur və vurğu qəbul etmir (6, s. 653).

V.Mikolaycik tabesiz bağlayıcıların cümlənin həmcins üzvləri və tabesiz mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri arasında əlaqə yaratdığını qeyd edir və bu bağlayıcıların üç mənə növünü göstərir:

- 1) Birləşdirmə bağlayıcıları: (و ، هم...هم، چه...چه خواه...خواه)
- 2) Qarşılaşdırma bağlayıcıları: (و ، لیکن، لکن، ولی، اما)
- 3) Bölüşdürmə bağlayıcıları: (یا...یا ، یا)

Y.Rubinçik də tabesiz bağlayıcıları mənə növlərinə görə eynilə V.Mikolaycik kimi təsnif edir (7, s. 836).

Hər iki müəllif و (və) bağlayıcısının həm birləşdirmə, həm də qarşılaşdırma mənası daşdığını qeyd edir.

T.Rüstəmovə isə tabesiz bağlayıcıları mənə növlərinə görə aşağıdakı qruplara bölür.

- 1) birləşdirmə-bitişdirmə bağlayıcıları (و ، که)
- 2) şəriklik (iştirak) bildirən bağlayıcılar (هم ، و هم، نیز، حتی)
- 3) inkarlıq bildirən bağlayıcılar (نه...نه ، و نه)
- 4) qarşılaşdırma bağlayıcıları (اما ، ولی، حال آنکه)
- 5) bölüşdürmə bağlayıcıları (نیز ، یا، هم، و هم، و گاهی، و گاهی (8, s. 273)
(...هم

Zənnimizcə, bağlayıcıların mənə bölgüsü onların öz mənasına deyil, mətnə daşdığı vəzifəsinə əsaslanır.

Bu məqalə dahi Nizami Gəncəvinin «İqbalnamə» əsərində و bağlayıcısının yaratdığı mənə əlaqələrinin aşkar edilməsinə və şərhinə həsr edilmişdir. Bu məqsədlə biz N.Gəncəvinin 1947-ci ildə çap olunmuş «İqbalnamə» əsərində و bağlayıcısının işləndiyi faktları toplamış və həmin faktların araşdırılması nəticəsində aşkar etmişik ki, bağlayıcısı aşağıdakı mənə çalarlarını göstərmək üçün işlədilir:

1. Həmcins üzvlər (həm cümlənin baş üzvləri - mübtədə və xəbər, həm də ikinci dərəcəli üzvlər - tamamlıq, təyin, zərflik) arasında tabesizlik əlaqəsi yaradır:

a) و bağlayıcısı həmcins mübtədalar arasında tabesizlik əlaqəsi ifadə edir:

چو روشنتر آفتاب از گروه امانت بدو داد دریا و کوه (ص. ۱۱۳)
«Günəş hər şeydən saf olduğu üçün dəniz və dağ öz əmanətini ona vermişdir».

Bu beytdə و bağlayıcısı onlar arasında tabesizlik əlaqəsi yaratmışdır.

b) و bağlayıcısı həmcins xəbərlər arasında tabesizlik əlaqəsini ifadə edir:

زمین خیز آن بوم را یک دو مرد بدست آرد و سیر دارد بخورد (ص. ۱۱۹)
«Getdiyi ölkədən olan iki-üç adamı ələ gətirər və qarınları doyurur».

Bu beytdə *بدست آرد، سیر دارد* həmçins xəbərlərdir. *و* bağlayıcısı bu həmçins xəbərlər arasında tabesizlik əlaqəsinin yaranmasına xidmət edir.

c) *و* bağlayıcısı həmçins tamamlıqlar (həm vasitəli, həm də vasitəsiz) arasında tabesizlik əlaqəsi yaradan bağlayıcı funksiyasında çıxış edir:

توئی خالق بوده و بودنی بیخشی بر خاک بخشودنی (ص. ۵)
«Olmuşları və olacaqları yaradan sənsən,
torpağa nə bağışlamaq lazımsa, bağışla»
ز دانستش عقل را ناگزیر بزرگی و دانایش دلپذیر (ص. ۳)
Ağlın onu tanıması vacibdir. Ürək onun böyüklüyünü və biliciliyini qəbul edir»

Bu beytlərin hər ikisində birinci beytdə *و* bağlayıcısı tabesizlik vəzifəsini icra edən bağlayıcı kimi çıxış edir. Birinci beytdə vasitəsiz tamamlıqlar olan *بودنی* , ikinci beytdə *دانائی* , *بزرگی* vasitəsiz tamamlıqları arasında tabesizlik əlaqəsi yaradır.

من از هول زنگی و تیمار خویش فرو ماندم آشفته در کار خویش (ص. ۵۷)
«Mən zəncinin qorxusundan və öz kədərimdən öz işlərimə təəccüb etdim».

Bu beytdə *از هول زنگی* , *از تیمار خویش* , *و* vasitəli tamamlıqlardır. *و* bağlayıcısı onları birləşdirən bağlayıcı funksiyasını yerinə yetirir.

d) *و* bağlayıcısı həmçins təyinlər arasında tabesizlik əlaqəsi yaradır:

جهان چنین خوب و خرم سرشت حوالت چرا شد بقا بر بهشت (ص. ۵)
«Belə bir yaxşı və şən dünya yaratdığın halda, əbədilik nə üçün cənnətə həvalə edildi».

Bu beytdə *خرم* , *خوب* həmçins təyinlərdən və onlar *و* bağlayıcısı vasitəsilə əlaqələndirilmişdir.

i) bağlayıcısı həmçins zərflilər arasında tabesizlik əlaqəsini ifadə edir:

نهان آشکار را درون و برون خرد را بدرگاه او رهنمون (ص. ۳)
«Gizli və aşkar, daxildən və xaricdən ağıla onun öz dərgahına (getmək üçün) yol göstərin».

Bu misalda *درون* , *برون* , *و* bağlayıcısı həmçins zərfliləri arasında tabesizlik əlaqəsi yaradır.

Sözlər və həmçins üzvlər arasında yazılan *و* bağlayıcısı, xüsusən də şeirdə «o» oxunur.

سوم روز کین طاق بازیچه رنگ برآورد بازیچه روم و زنگ (ص. ۱۲۰)
«Üçüncü gün ki, təlxək təbiətli tağ, rum və zənci oyununu nümayiş etdirdi».

چنان زی که هنگام سختی و ناز بود لشگر از جز توئی بی نیاز
«Elə yaşa ki, çətinlik və naz vaxtında qoşun həmişə sənsizlikdən biniyaz olsun».

Bu beytlərin hər ikisində *و* bağlayıcısı «o» kimi oxunur. Birinci beytdə *روم و زنگ* «rum o zəng», ikinci beytdə *سختی و ناز* «şəxti yo naz» kimi tələffüz olunur.

3. *و* bağlayıcısı yaxınmənalı sözlər arasında işlənərkən «o» kimi tələffüz olunur:

چو مردم بگرداند آیین و حال بگردد برو سکه ملک و مال (ص. ۱۱۳)

«Xalq adətini və halını dəyişsə, ondan mal-dövlət gəliri də üz döndərər».

Bu beytdə *حال* və *آیین* yaxınmənalı sözlər olduqları üçün onları birləşdirən *و* bağlayıcısı «o» kimi tələffüz olunur: «ayın o hal».

4. *و* bağlayıcısı sadalama intonasiyası yaratmağa xidmət edir.

می و نقل و ریحان مرا هم نفس ضمیر و سخن بود و دل بود و بس (ص. ۱۱)
«Mey, noğul, reyhan mənimlə həmnəfəs idi, dilim, sözüm, bir də ürəyim (həmin məclisdə) idi».
همه جنسی از گور و گاو و پلنگ بجنسیت آرنده شادی بچنگ (ص. ۱۱۰)
«Cüyür, öküz və pələngdən hər bir cins, öz cinsiyyəti ilə şad olur».

Bu beytlərin birincisində *و* bağlayıcısı həmcins mübtədalar olan *ریحان*, *نقل*, *می* arasında, ikinci beytdə isə həmcins tamamlılıqlar olan *گور*,

پلنگ arasında tabesizlik əlaqəsi yaradır və Azərbaycan dilinə bağlayıcı kimi tərcümə olunmur. Azərbaycan dilində bu əlaqə sadalama intonasiyası ilə ifadə olunur.

5. *و* bağlayıcısı birləşdirmə bağlayıcısı rolunda çıxış edir;

من بی نوارا بان یک نوا گرامی کن و گرم تر کن هوا (ص. ۴۴)
«Mən binəvanı o hava ilə əzizlə və havanı daha da qızdır».

Burada *و* bağlayıcısı tabesiz mürəkkəb cümlənin komponentləri olan iki sadə cümlə arasında tabesizlik əlaqəsi yaratmışdır. Birinci cümlə *گرامی کن*, ikinci cümlə isə *گرم تر کن* cümlələridir.

چو این نامه نامور شد تمام بشه داد و شه گشت از آن شاد کام (ص. ۱۱۵)
«Elə ki, adlı-sanlının (Ərəstunun) bu naməsi bitdi, onu şaha verdi və şah ondan şad oldu».

Bu beytdə *و* bağlayıcısı *بشه داد* və *شه گشت* sadə cümlələrini birləşdirərək tabesiz mürəkkəb cümlə yaratmışdır.

6. Bildiyimiz kimi, fars dilində *لیکن*, *لیکن*, *ولی*, *لیکن*, *لیکن* bağlayıcıları qarşılaşdırma bağlayıcılarıdır. *و* bağlayıcısı qarşılaşdırma bağlayıcılarının da xüsusiyyətlərini yerinə yetirir;

a) *و* bağlayıcısı *لیکن*, *لیکن* bağlayıcılarının semantik əvəzləyicisi rolunda çıxış edir:

بکردند از این نوع و سودی نداشت دگر باره دانا نظر برگماشت (ص. ۵۴۶)
«Bu cür etdilər, lakin fayda vermədi ikinci dəfə alim nəzərlərini bir nöqtəyə zillədi».

خدائی نه و ده خدایان بسی نه در کسی دهائی نه در ده کسی (ص. ۱۴۹)
«Bir Allah adamı (Allaha inanan) yox, lakin kənd camaatı çox idi. Nə bir kəsdə bacarıq vardı, nə kənddə bir kəs».

کنون کان نواحی ورق در نوشت زمان گشت و زو نام دانش نگشت (ص. ۲۵)
«İndi ki, o yerlərin dəftəri bağlandı (ötüb getdi). Zaman keçdi, lakin onun adı elmdə qaldı».

فرستاد در شهر بالا و پست طبر یک طلب کرد و نامد بدست (ص. ۵۰)
«Şəhərə aşağı və yuxarı adam saldı, təbəriyə tələb etdi, lakin tapmadı».

در و جان نه و عشق جان منست بدین بی زبانی زبان منست (ص. ۳۲)
«Onun canı yoxdur, lakin o mənim eşqimin canıdır, bu cür dilsizliklə, o mənim dilimdir».

Yuxarıdakı beytlərin məzmunundan aydın olur ki, burada və bağlayıcısı «lakin» mənasını ifadə edir.

b) və bağlayıcısı «ancaq» mənasını ifadə edir:

می کو بود دور و زانديشه پاک به از راه نزيديک انديشناک (ص.۱۱۲)
«Bir yol ki, uzaq olsun, ancaq əndişəsiz olsun, qorxulu, lakin yaxın yoldan yaxşıdır».

توکز خواب مارا در آشفته ای کنی خفته بيدار و خود خفته ای (ص.۸۰)
«Sən ki, bizi yuxumuzdan etdin, sən yatanı oyatdın, ancaq özün yuxudasın».

بمردانگی خون خود ريختند بمردند و بازن نيامیختند (ص.۷۵)
«Mərdənəliklə öz qanlarını tökdülər. Öldülər, ancaq qadınlara yaxınlaşmadılar».

c) və bağlayıcısı «isə» bağlayıcısının qarşılığı kimi çıxış edir:

مگو کز زر و صاحب زر که به گره بدتر از بند و بند از گره (ص.۱۱۱)
«Soruşma ki, qızıl və qızıl sahibindən hansı biri yaxındır, düyün bənddən pis, bənd isə düyündən (pisdir)».

جهان خار در پشت و ما خار پشت بهم لايقت است اين درشت آن درشت (ص.۱۱۷)
«Dünya belə tikanlı, biz isə kirpiyik, bunlar bir-birinə layıqdır – o, kobud, bu, kobud».

بهشت اين و آن هست دوزخ سرشت بدوزخ نياید کسی از بهشت (ص.۱۴۰)
«Bu cənnətdir, o isə təbiətdə cəhənnəm, heç kəs cənnətdən cəhənnəmə gəlməz».

Yuxarıdakı beytlərin məzmunundan aydın olur ki, burada və bağlayıcısı «isə» bağlayıcısının semantik sinonimi kimi işlənmişdir.

d) və bağlayıcısı «amma» bağlayıcısını əvəz edir:

در آن تب که جز داغ دودی نداشت بسی چاره کردند و سودی نداشت (ص.۳۶)
«Elə bir qızdırma ki, dağlayırdı, lakin tüstüsü yox idi. Çox çarə etdilər, amma fayda vermədi».

7. və bağlayıcısı «ilə» mənasında işlənir:

بگفتار خويش مهر شايد نمود زبان ناخوش و مهربانی چه سود (ص.۱۲۳)
«Xoş söhbətlə bəlkə də mehribanlıq göstərsin, lakin acı dil ilə mehribanlıqdan nə fayda».

مگر آتش و شیر هم گوهرند که از دام و دد هر چه باید خورند (ص.۱۱)
«Məgər od ilə şir eyni cövhərdəndirmi ki, qurd-quşdan nə varsa, hamısını yesinlər».

8. və bağlayıcısı şəriklik (iştirak) bağlayıcısı vəzifəsində çıxış edir:

بتعليق آن درس پنهان نویس که نقشی عجب بود و نقدی نفیس (ص.۶۸)
«O xəlvətdə yazılmış dərsin şərhini açmaq üçün, elə bir dərs ki, həm bir nəqş, həm də nəfis bir iş idi».

Bu beytdə və bağlayıcısı «həm, həm də» şəriklik (iştirak) bağlayıcısını əvəz edir.

Məlumdur ki, «da, də» bağlayıcıları da şəriklik (iştirak) bildirən bağlayıcılardır. Faktlar göstərir ki, və /və/ bağlayıcısı «da, də» bağlayıcılarının də funksiyasını yerinə yetirir.

خرد باد در نیک و بد یار او خدا باد سازنده کار او (ص.۱۲۰)
«Ağıl yaxşı da da, pisdə də ona yar olsun, Allah onun işlərini düzəltsin!».

بنیک و بید مرد آموزگار نه پیچید سر از گردش روزگار (ص.۱۱۵)

«Ağıllı adam, yaxşı da olsa, pis də, zəmanənin gərdişindən başını itirmir».

ز مارنجه و راحت اندوز ما چراغ شب و مشعل روز ما (ص. ۴۲۹)

«Bizdən əzab görsə də, bizə rahatlıq verdi, gecə çıraqımız, gündüz məşəlimiz oldu».

Gördüyümüz kimi, bu misallarda و bağlayıcısı, həqiqətən də, şəriklik (iştirak) bağlayıcısı kimi çıxış edir.

9. و bağlayıcısı bölüşdürmə bağlayıcıları olan «ya, ya da» bağlayıcılarının semantik əvəzləyicisi kimi çıxış edir;

بهر جا که باشی ز پیکار و سور مباحثی از رفیعی سزاوار دور (ص. ۱۲۱)

«Döyüşdə, ya qonaqlıqda – harada olursansa-ol, ləyaqətli dostdan uzaq olma».

کی را که باشد ز دهقان و شاه باتدازه پایه نه پایگاه (ص. ۱۱۱)

«Kəndli və ya şah – kim olursa hər kəsə öz mövqeyinə uyğun şəkildə yer (vəzifə) ver».

Aydındır ki, birinci beytdəki و سور ikinci beytdəki و شاه söz birləşmələrində و bağlayıcısının funksiyasını müasir fars nəşri ilə versək, belə olacaq:

پیکار یا سور - پیکار و سور دهقان یا شاه - دهقان و شاه

Göründüyü kimi, bu beytlərdə و bağlayıcısı یا bağlayıcısının sintaktik sinonimi kimi işlənmişdir.

10. و bağlayıcısı «nə, nə də» inkarlıq bağlayıcılarının mənalarnı ifadə edir.

شہ آن بہ کہ بردانش آرد شتاب نباید کہ بفریبش خورد و خواب (ص. ۱۱۶)

«O şah yaxşıdır ki, biliyə can atsın, onu nə yemək, nə də yatmaq aldatsın».

Bu beytdə و bağlayıcısı نہ bağlayıcısının semantik ekvivalenti kimi çıxış edir.

11. Fars dilinin qrammatikasına həsr olunmuş əsərlərdə müəlliflər و bağlayıcısının sintaktik vəzifələrindən danışarkən onu birmənalı olaraq tabesiz bağlayıcı adlandırırlar. Bildiyimiz kimi, tabesiz bağlayıcılar sözlər, söz birləşmələri və tabesiz mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri arasında yalnız tabesizlik əlaqəsi yaradır. «Bu bağlayıcılar (tabesiz bağlayıcılar – L.M.) üzvlər və hissələr arasında tabelilik münasibəti yarada bilmirlər» (8, s. 275). Halbuki, و bağlayıcısı həm də tabeli mürəkkəb cümlənin komponentləri – baş və budaq cümlələr arasında da işlənərək, budaq cümləni müxtəlif cəhətlərdən baş cümlədən asılı edir.

و bağlayıcısının tabeli bağlayıcı kimi işləndiyi bir neçə misala nəzər salaq:

همان استواران مردم شناس بمن برگمارند و دارند پاس (ص. ۵۰)

«Adam tanıyan gözətçilərdən mənim üstümə qoyun ki, mənə nəzarət etsinlər».

Bu beytdə و دارند پاس (Mənim üstümə qoyun ki, mənə nəzarət etsinlər) məqsəd budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlədir. Bu cümlədə işlənən و bağlayıcısı budaq cümləni baş cümləyə bağlayır və tabeli bağlayıcı olan که (Azərbaycan dilində «ki» bağlayıcısına uyğun gəlir) bağlayıcısının mənasını ifadə edir.

Deməli, bu beytdə işlənən و bağlayıcısı tabeli bağlayıcıdır.

نگه کرد و همزاد او خفته بود همان کرد با او که او گفته بود (ص. ۵۹)
«Baxdı ki, yaşadı yatmışdır, onunla onu etdi ki, o zənci
(mənə) demişdi».

Bu beytdə (Baxdı ki, zənci yatmışdır) ta-
mamlıq budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlədir. Beytin məzmunundan
da görüldüyü kimi, burada bağlayıcısı tabeli bağlayıcısı olan «
bağlayıcısının semantik qarşılığı kimi işlənmişdir

Yuxarıdakı hər iki beytin kontekstində bağlayıcısının tabeli
bağlayıcı kimi işlənməsi göz qabağındadır.

Buraya qədər dediklərimizi aşağıdakı şəkildə ümumiləşdirmək
olar:

Fars dilində bağlayıcısı bir qrafik şəklə malik olsa da, iki fone-
tik tərkibdə oxunur: «və», «o».

Fars dilinin qrammatikasına həsr olunmuş əsərlərdə və
bağlayıcısının birləşdirmə-bitişdirmə və qarşılaşdırma mənaları ifadə
etdiyi göstərilir. Lakin N.Gəncəvinin «İqbalnamə» əsərində və
bağlayıcısı inkarlıq, bölüşdürmə və şəriklik (işitək) bağlayıcılarının
mənalarını ifadə etmək üçün işlədilir.

Fars dilində /və/ bağlayıcısı tabeli bağlayıcı hesab olunur.
«İqbalnamə» əsərində isə /və/ bağlayıcısı tabeli bağlayıcı
vəzifəsində çıxış edir.

QEYDLƏR

1. همایون فرخ عبدالرحیم . دستور جامع زبان فارسی. هفت جلد در یک مجلد. تهران، ۱۳۳۸ ، ص. ۷۰۲
2. خانلری پرویز نائل. دستور زبان فارسی. تهران، ۱۳۵۱، ص. ۷۷۰
3. Миколайчик В.И. Основы теоритической грамматики персидского языка. Москва, 1980.
4. Hatəmi N.Z. Fars dili. Şərqsünaslıq fakültəsinin II kurs tələbələri üçün dərslik. Bakı: 1986.
5. شفاى احمد. مبانى علمى دستور زبان فارسى. تهران ، ۱۳۶۳ ، ص. ۱۳۰
6. Расторгуева В.С. Краткий очерк грамматики персидского языка. Приложение к «Персидского-русскому словарю» Б.В.Миллера, М.: 1953.
7. Вах: Рубинчик Ю.А. Грамматический очерк персидского языка. Приложение к «Персидско-русскому словарю», М.: 1983.
8. Rüstəmovə T.Z. Fars və Azərbaycan dillərinin müqayisəli qrammatikası. Tehran: 1998.
9. نظامى گنجوى. اقبال نامه. باکو ۱۹۴۷
10. N.Gəncəvi. İqbalnamə. Filoloji tərcümə. Bakı: 1983.

СИНТАКТИЧЕСКИЕ СМЫСЛОВЫЕ ОТТЕНКИ СОЮЗА (И) В ПОЭМЕ «ИКБАЛНАМЕ» НИЗАМИ ГЯНДЖЕВИ

Л.Г.МАХМУДОВА

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена смысловым оттенкам союза (и) в поэме «Икбалнаме» Ни-
зами Гянджеви. В частности, отмечается, что в этом поэме союз (и) выражает не
только значения соединительного и противительного союза, но и также выражает значе-

ния разделительных, отрицательных и других союзов. В поэме «Икбалнаме» союз و (и) вступает и в роли сочинительного союза.

**SYNTACTICAL SHADE OF MEANING OF CONJUNCTION “VƏ” IN
NIZAMI GANJAVI’S “IQBALNAMA”**

L.H.MAHMUDOVA

SUMMARY

This article is dedicated to the shade of meaning expressed by the conjunction “və” in Nizami Ganjavi’s “Iqbalnama”. The author proves that the conjunction “və” expresses not only the meanings of combining and contrasting but also the meanings of negation, distribution and those of other conjunctions in this work. The conjunction “və” was used as the conjunction of subordination in Nizami Ganjavi’s famous work “Iqbalnama”.